

Kruger

Resultaten Kruger enquête

Gebaseerd op de resultaten van de 9^e Kruger enquête in de week van 8 november 2021

18 november 2021

Resultaten 9^e enquête

Samenvatting

Vraagstelling

In deze enquête is aan ondernemers, directie- en managementleden van middelgrote bedrijven (€ 5 - € 500 mln. omzet) op 9 november jl. voor een negende keer gevraagd naar het korte en middellange toekomstperspectief van hun onderneming en de verwachte veranderingen in bedrijfsvoering.

De 1^e t/m de 8^e enquête werden gehouden in de weken van 20 april 2020, 18 mei 2020, 7 juli 2020, 11 september 2020, 9 november 2020, 4 januari 2021, 17 maart 2021 en 4 juni 2021.

De uitkomsten

Verwacht herstel zet door in 2022

- In 2022 verwacht 72% van de ondernemingen een hogere omzet te behalen dan in 2019. Dit is wederom een stijging t.o.v. de verwachtingen in juni 2021 (61%) en maart 2021 (56%).
- In lijn met de verwachtingen voor 2022 is ook een groot deel van de ondernemingen positief (63%) tot zeer positief (9%) over de verwachte resultaatontwikkeling op middellange termijn.

Bedrijven hebben tijdens de coronacrisis hun bedrijfsvoering aangepast

- 48% van de ondernemingen geeft aan haar business model te hebben aangepast tijdens de crisis.
- 60% van de ondernemingen heeft de kostenstructuur aangepast. De meeste wijzigingen hebben (nog steeds) betrekking op personeelskosten. Investerings worden minder vaak uitgesteld (8%) in vergelijking met de enquête uitkomsten van juni 2021 (17%).
- De M&A-markt blijkt aantrekkelijk met relatief veel aan- en verkopen (9,5% bij de ondervraagde bedrijven) in 2020 en 2021.
- 8% van de ondernemingen heeft activiteiten beëindigd vanwege achterblijvende prestaties of een gebrek aan toekomstperspectief. Slechts 1% heeft activiteiten/onderdelen verkocht vanwege noodzakelijke liquiditeiten.

Beschikbaarheid van producten en grondstoffen problematisch, gemiddelde loonstijging neemt toe

- 60% van de bedrijven ondervindt momenteel problemen rondom de beschikbaarheid van producten en/of grondstoffen. 29% geeft aan dat deze problemen de omzet en het verdienvermogen (op korte termijn) aantasten.
- Naar verwachting blijven deze toeleveringsproblemen de komende 6 maanden toenemen volgens 43% van de ondervraagde ondernemingen.
- De krapte in de arbeidsmarkt is groot. 91% van de ondernemingen verwacht de komende 12 maanden stijgende lonen, 16% verwacht zelfs een stijging van 5% of meer.

Ondernemingen verwachten de komende 6 maanden margedruk en hogere verkoopprijzen door te voeren

- 44% van de ondernemingen verwacht dat de marge onder druk komt te staan. Het gros hiervan (41%) houdt rekening met een daling van 0 – 10%, een klein aandeel (3%) verwacht zelfs een margedaling van meer dan 10%.
- 87% van de ondernemingen verwacht de komende 6 maanden haar eigen verkoopprijzen te moeten/zullen verhogen als gevolg van de ontwikkeling in inkooprijzen en lonen.
- De versturende effecten van de coronacrisis zijn goed zichtbaar binnen de (internationale) aanvoer- en productieketens. Toch geeft 72% van de respondenten aan dat het niet nodig is om dichterbij Nederland in te kopen of te laten produceren. Van de ondernemingen die van plan zijn inkopen en/of productie te verplaatsen geeft 61% aan deze te verplaatsen van China/Azië naar de EU/EU-regio.

Aflossen belastingschuld en terugbetalen NOW blijft voor een beperkte groep een uitdaging

- Van de ondervraagde ondernemingen geeft 74% aan dat zij geen belastingachterstand (meer) hebben. Van de bedrijven met een belastingschuld is voor 87% de terugbetaaltermijn van 1+5 jaar voldoende om de schuld naar verwachting te voldoen. 10% verwacht de schuld te kunnen voldoen maar niet binnen de gestelde 5 jaar en 3% geeft aan dat zonder schuldsanering de achterstallige belasting niet voldaan kan worden. Dit is een lichte verbetering (13%) t.o.v. de verwachting in juni 2021 (17% kon niet voldoen binnen de gestelde termijn).
- 73% van de ondervraagde middelgrote ondernemingen geeft aan geen NOW terug te hoeven betalen. Van de ondernemingen die wel een deel van de ontvangen NOW dienen terug te betalen verwacht circa 1/5^e dit niet binnen de gestelde termijn van 3 jaar te kunnen voldoen.

Beperkte aanpassingen van krediet in 2021

- Het overgrote deel (88%) van de ondernemingen geeft aan dat er geen aanpassing heeft plaatsgevonden in het bancaire-, factoring, of werkkapitaalkrediet in 2021.
- 7% van de ondernemingen heeft een kredietverruiming verkregen en 3% een kredietbeperking.
- Slechts 2% geeft aan een nieuw kredietarrangement te zijn aangegaan. Geen van de respondenten heeft aangegeven dat de kredietlimiet of bevoorschotting is ingetrokken door de financier.

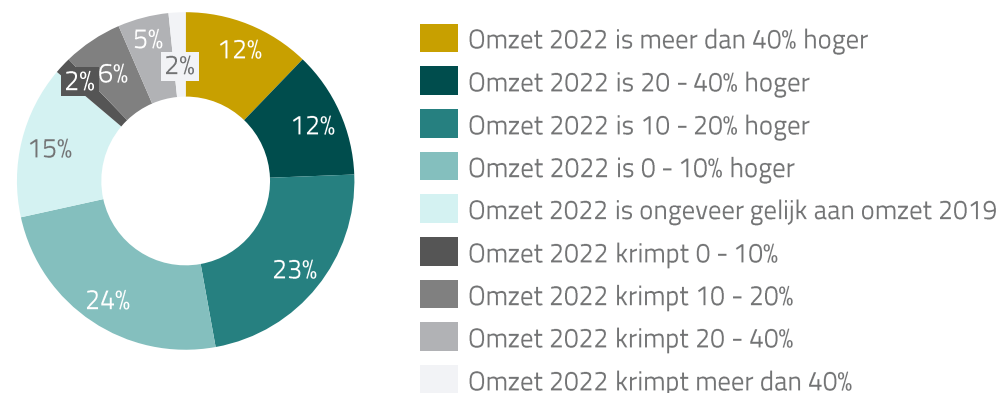
Vooruitzichten blijven positief

Verwacht herstel zet door in 2022

Omzetniveau 2022 t.o.v. 2019

- In 2022 verwacht 72% van de ondernemingen een hogere omzet te behalen dan in 2019. Dit is wederom een stijging t.o.v. de verwachtingen in juni 2021 (61%) en maart 2021 (56%).
- 15% van de ondernemingen verwacht een vergelijkbare omzet in 2022 te realiseren in vergelijking met 2019.
- Alleen de horeca, evenementen & leisure sector verwacht in 2022 een lagere omzet dan in 2019.
- Agri & food, bouwgerelateerd, ICT & automatisering, transport en de voedselindustrie zijn in het bijzonder positief, met een hogere verwachte omzet in 2022 t.o.v. 2019, met geen tot nauwelijks omzetkrimp.

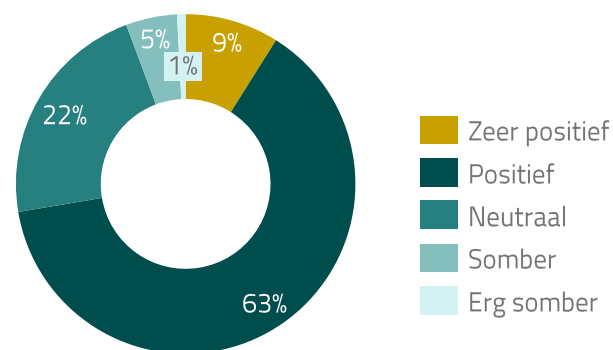
Verwachte netto-omzet 2022 t.o.v. 2019

Resultaatontwikkeling 2022 t/m 2025

- In lijn met de omzetverwachtingen voor 2022 is ook een groot deel van de ondernemingen positief (63%) tot zeer positief (9%) over de verwachte resultaatontwikkeling op middellange termijn.
- Slechts een klein deel van de ondernemingen geeft aan de toekomst somber (5%) tot erg somber (1%) in te zien.

Toekomstperspectief 2022-2025 t.a.v. resultaatontwikkeling

Bedrijfsvoering is veelal aangepast tijdens de coronacrisis

Ondernemingen hebben gereageerd en geanticipeerd op de crisis

Bijna de helft heeft haar business model aangepast

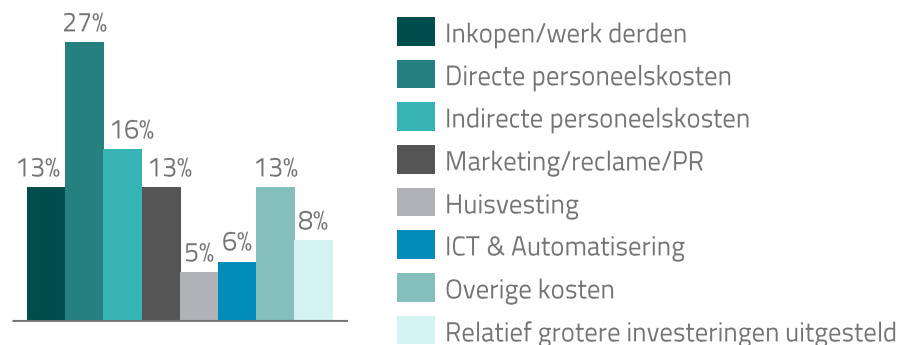
- 48% van de ondernemingen geeft aan haar business model te hebben aangepast tijdens de crisis (waarvan 20% tijdelijk). In het bijzonder hebben de sectoren groothandel & importeurs (58%), de (maak)industrie (57%) en transport & logistiek (86%) aangegeven wijzigingen te hebben doorgevoerd in hun business model.

Meer dan de helft heeft haar kostenstructuur gewijzigd

- 40% van de ondernemingen heeft hun kostenstructuur structureel aangepast tijdens de crisis. 20% heeft aangegeven dat zij de kosten tijdelijk hebben verminderd tot de maatregelen en coronabeperkingen voorbij zijn.
- Sectoren waar de meeste aanpassingen zijn doorgevoerd betreffen agri & food (83%), detailhandel (86%), horeca, evenementen & leisure (96%) en transport & logistiek (94%). De bouw (60%) en de dienstverlening (57%) hebben relatief weinig aanpassingen gemaakt aan hun kostenstructuur.
- De meeste wijzigingen hebben betrekking op personeelskosten. Investerings worden minder vaak uitgesteld (8%) in vergelijking met de enquête van juni 2021 (17%).

Beëindiging en aan- en verkoop in 2020 en 2021

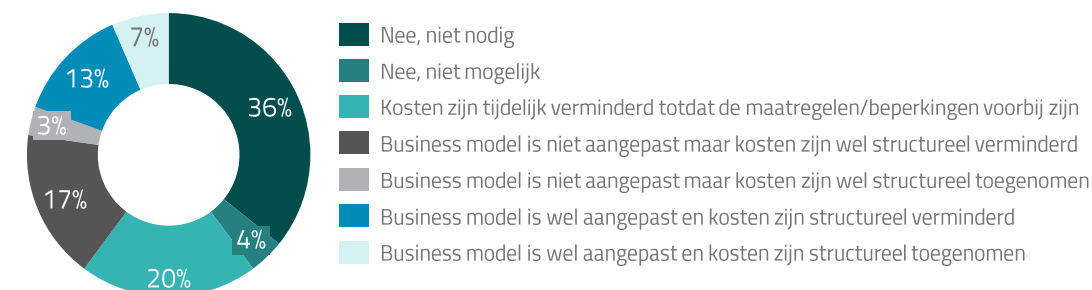
- Een groot deel (82%) van de respondenten geeft aan geen activiteiten te hebben beëindigd of bedrijfsonderdelen te hebben verkocht. 8% van de ondernemingen heeft activiteiten beëindigd vanwege achterblijvende prestaties of een gebrek aan toekomstperspectief. Slechts 1% heeft activiteiten/onderdelen verkocht vanwege noodzakelijke liquiditeiten.
- De M&A-markt blijkt aantrekkelijk met relatief veel aan- en verkopen (9,5%).

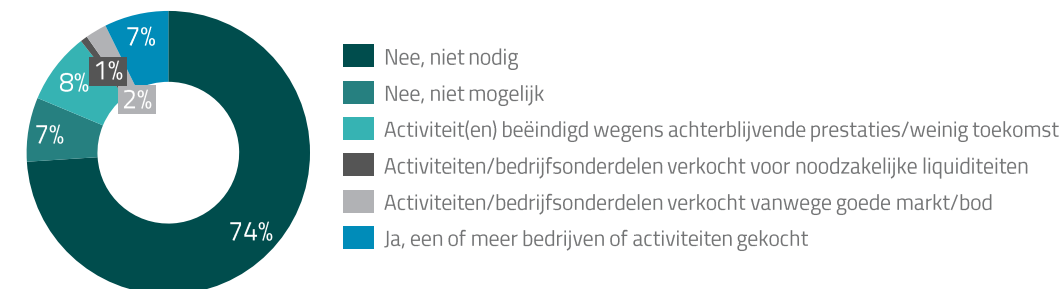
Aanpassing business model tijdens de crisis

Aanpassing kostenstructuur tijdens de crisis

Activiteiten beëindigd of bedrijfsonderdelen gekocht/verkocht

Toeleveringsproblemen, inkooprijzen en lonen blijven toenemen...

90% van de ondernemingen verwacht de komende 6 maanden hogere inkooprijzen

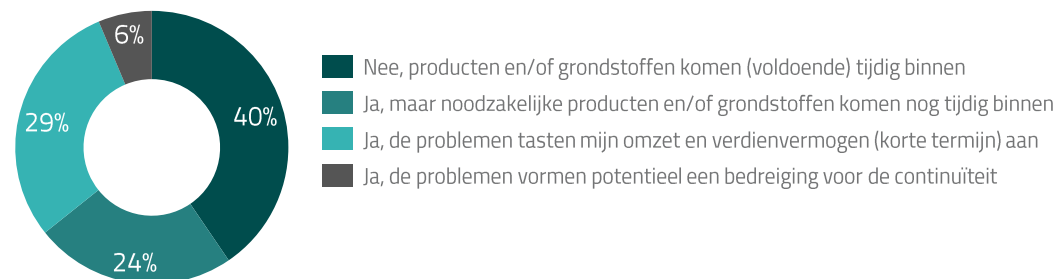
Beschikbaarheid van producten en grondstoffen problematisch

- 60% van de bedrijven ondervindt momenteel problemen rondom de beschikbaarheid van producten en/of grondstoffen. 29% geeft aan dat deze problemen de omzet en verdienvermogen (op korte termijn) aantasten, waarbij 6% zelfs aangeeft dat de tekorten de continuïteit van de onderneming potentieel bedreigen.
- Naar verwachting blijven deze toeleveringsproblemen de komende 6 maanden toenemen volgens 43% van de ondernemingen, 34% verwacht dat deze gelijk blijven, en 23% verwacht dat de problemen zullen afnemen.
- De komende 6 maanden verwacht 90% van de bedrijven hogere inkooprijzen te moeten betalen. Een kleine groep (6%) denkt dat de inkooprijzen ongeveer gelijk blijven en een nog kleiner aantal (4%) verwacht dat de prijzen zullen dalen.

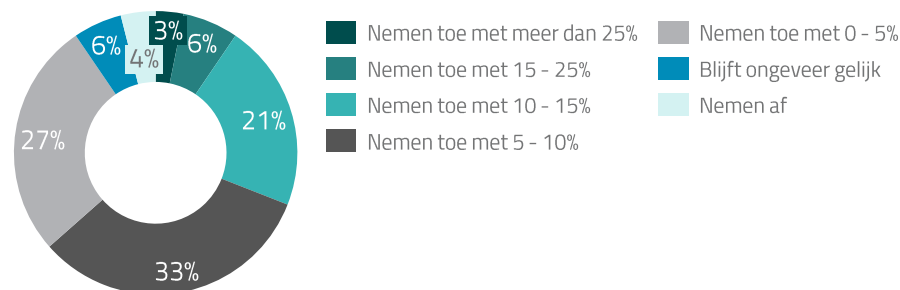
Gemiddelde loonstijging neemt toe

- Het werkloosheidspercentage van september 2021 is 3,1%* met een record aantal werkenden. De krapte op de arbeidsmarkt is groot.
- 91% van de ondernemingen verwacht de komende 12 maanden stijgende lonen, 16% verwacht zelfs een stijging van 5% of meer. Met name binnen de dienstverlening en ICT & automatisering worden forse loonstijgingen verwacht volgend jaar.

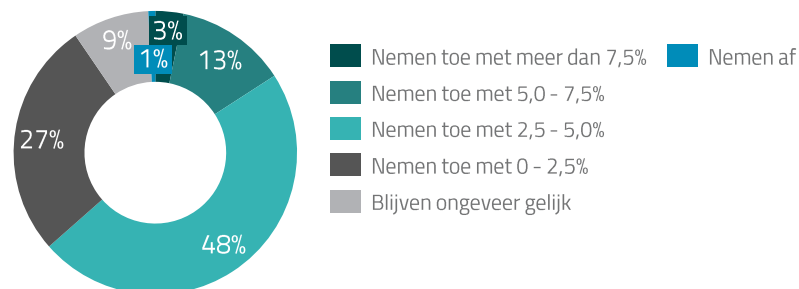
Toeleveringsproblemen producten en/of grondstoffen

Ontwikkeling inkooprijzen komende 6 maanden

Ontwikkeling loonkosten komende 12 maanden

* bron: CBS Statline per 21-10-2021

...met impact op de marge en verkoopprijzen van bedrijven

87% van de ondernemingen verwacht verkoopprijzen te verhogen

Bijna driekwart van de bedrijven verwacht margedruk

- 44% van de ondernemingen verwacht dat de marge op de omzet onder druk komt te staan. Het gros (41%) houdt rekening met een daling van 0 – 10%, een klein aandeel (3%) verwacht een margedaling van meer dan 10%.
- In het bijzonder verwacht de (maak)industrie (64%), transport & logistiek (71%), detailhandel (71%) en de bouw (60%) dat de marge op de omzet zal dalen.
- De dienstverlening (82%) en ICT & automatisering (75%) verwachten het minste last te hebben van de toegenomen inkooprijzen voor grondstoffen, halffabricaten, producten, transport en/of energie.

In de breedte verhoging van de verkoopprijzen verwacht

- 87% van de ondernemingen verwacht de komende 6 maanden haar eigen verkoopprijzen te moeten/zullen verhogen als gevolg van de ontwikkeling in inkooprijzen en lonen.
- Vrijwel alle ondernemingen binnen agri & food, bouw, (maak)industrie en transport & logistiek voorzien de komende 6 maanden hogere verkoopprijzen te moeten/zullen vragen.
- Ondanks dat de dienstverlening en ICT & automatisering een beperkt marge-effect verwachten van de toegenomen inkooprijzen, verwacht 82% van de dienstverleners en 83% van de bedrijven in ICT & automatisering haar verkoopprijzen te verhogen, met name als gevolg van forse loonstijgingen volgend jaar.

Verplaatsen van inkoop en/of productie dichterbij NL

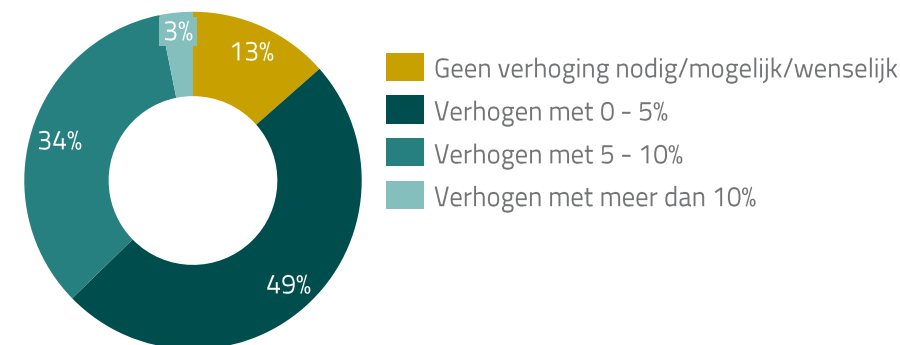
- De versturende effecten van de coronacrisis zijn goed zichtbaar binnen de (internationale) aanvoer- en productieketens. Toch geeft 72% van de respondenten aan dat het niet nodig is om dichterbij Nederland in te kopen of te laten produceren. 13% zou wel dichterbij huis willen inkopen/producteren maar geeft aan dat dit niet mogelijk is. 13% geeft aan een blijvend andere inkoopstrategie te (gaan) voeren.
- Van de ondernemingen die van plan zijn inkopen en/of productie te verplaatsen geeft 61% aan deze te verplaatsen van China/Azië naar de EU/EU-regio. 9% wil zijn inkopen en/of productie verplaatsen van China/Azië naar Oost-Europa/Noord-Afrika. 30% is van plan zijn inkopen en/of productie te verplaatsen van elders op de wereld (geen Azië) naar (dichterbij) Nederland.

Impact inkooprijzen op de marge van de omzet

Verhoging van verkoopprijzen

- Nee, niet nodig
- Nee, willen wel maar niet mogelijk
- Ja, tijdelijk totdat de coronamaatregelen en beperkingen voorbij zijn
- Ja, we (gaan) werken aan blijvend andere inkoopstrategie

Coronaschulden blijven uitdagend voor sommige bedrijven

13% van de middelgrote ondernemingen die gebruik hebben gemaakt van belastinguitstel verwacht de belastingschuld niet binnen 5 jaar af te lossen

Voldoen van opgebouwde schulden

- 27,5% van de middelgrote bedrijven in Nederland maakt momenteel gebruik van (bijzonder) belastinguitstel. De totale belastingschuld van deze categorie bedrijven is opgelopen naar € 6,9 mld. per september 2021 (januari 2021 € 5,0 mld.).* (Totale achterstand alle bedrijven ongeacht omvang per september: € 18,3 mld.).*
- Van de ondervraagde ondernemingen geeft 74% aan dat zij geen belastingachterstand (meer) hebben.
- Van de bedrijven met een belastingschuld is voor 87% de terugbetaaltermijn van 1+5 jaar voldoende om de schuld naar verwachting te voldoen. 10% verwacht de schuld te kunnen voldoen maar niet binnen de gestelde 1+5 jaar en 3% geeft aan dat zonder schuldsanering de achterstallige belasting niet voldaan kan worden. Dit is een lichte verbetering (13%) t.o.v. de verwachting in juni 2021 (17% kon niet voldoen binnen de termijn).
- Sectoren die het meest gebruik hebben gemaakt van het belastinguitstel zijn detailhandel, horeca, evenementen & leisure en transport & logistiek.
- Sectoren die het minst gebruik hebben gemaakt van het belastinguitstel zijn dienstverlening en ICT & automatisering.
- 73% van de middelgrote ondernemingen geeft aan geen NOW terug te hoeven betalen. Van de ondernemingen die wel een deel van de ontvangen NOW dienen terug te betalen verwacht circa 1/5^e dit niet binnen de gestelde termijn van 3 jaar te kunnen voldoen.

Aanpassing krediet in 2021

- Het overgrote deel (88%) van de ondernemingen geeft aan dat er geen aanpassing heeft plaatsgevonden in het bancaire-, factoring-, of werkkapitaalkrediet in 2021.
- 7% van de ondernemingen heeft een kredietverruiming verkregen en 3% een kredietbeperking.
- Slechts 2% geeft aan een nieuw kredietarrangement te zijn aangegaan. Geen van de respondenten heeft aangegeven dat de kredietlimiet of bevoorschotting is ingetrokken door de financier.

Aflossing van de belastingschuld

Terug te betalen NOW

- Ja, bestaand krediet is verruimd
- Ja, nieuw kredietarrangement verkregen bij andere financier(s)
- Ja, kredietlimiet of bevoorschotting is verlaagd maar wel gecontinueerd
- Ja, kredietlimiet of bevoorschotting is ingetrokken door de financier(s)
- Nee, krediet is niet aangepast

* bron: CBS "Gebruik door bedrijven van steunmaatregelen coronacrisis t/m 31 augustus 2021"

Achtergrond enquête

Aanleiding

- De effecten van het coronavirus beïnvloeden nog steeds de omzet en bedrijfsvoering van iedere onderneming.
- Duidelijk is dat de (duur van de) effecten van het virus nog steeds haar uitwerking heeft op ondernemingen en de economie in de breedste zin.
- Daarnaast worden ondernemingen geconfronteerd met bijzondere factoren als tekort aan (vakkundig) personeel, moeilijke tot geen verkrijgbaarheid van noodzakelijke grondstoffen en producten, prijsstijgingen en inflatie.
- Ondernemers, directies en management hebben hun eigen visie op de impact van de huidige situatie op hun bedrijfsvoering. Het is van belang om meer begrip te krijgen voor de beweegredenen van ondernemers, directies en management in deze situatie, alsmede de ontwikkeling daarvan.
- Wat verwachten zij wanneer voor de onderneming?
- Hoe gaat deze perceptie zich ontwikkelen de komende tijd?

Enquête

- Kruger heeft in haar ruim 32-jarig bestaan een groot netwerk opgebouwd o.a. van bestuurders van middelgrote ondernemingen (> 95%: € 2,5 – € 500 mln. omzet).
- De enquête is verzonden naar meer dan 4.000 ondernemers en directie- en managementleden van Nederlandse middelgrote bedrijven uit haar netwerk.
- In de enquête is gevraagd naar hoe ondernemingen gereageerd en geanticipeerd hebben op de coronacrisis, op andere actuele bedrijfseconomie beïnvloedende factoren en wat het verwachte toekomstperspectief is.
- Hiermee is getracht een beeld te krijgen bij de door hen verwachte ontwikkelingen om deze met u te delen.
- Bij de selectie van de per e-mail benaderde personen is zoveel mogelijk getracht slechts één persoon per onderneming te benaderen om dubbele antwoorden per onderneming te vermijden.
- De benaderde groep ondernemingen is waarschijnlijk niet representatief voor de totale landelijke doelgroep. Conclusies mogen dan ook niet zomaar gelden als algemeen geldende landelijke conclusies.
- De uitkomsten van deze enquête zijn gebaseerd op beantwoording door 126 respondenten.
- In deze samenvatting worden de bevindingen gedeeld van de data die werden verzameld in de week van 20 april 2020, 18 mei 2020, 6 juli 2020, 11 september 2020, 9 november 2020, 4 januari 2021, 17 maart 2021, 4 juni 2021 en 8 november 2021.
- Kruger zal deze enquête periodiek herhalen om het beeld te actualiseren en de trends daarvan in beeld te krijgen.

Disclaimer

- Deze resultaten bevatten een samenvatting van de uitkomsten van deze enquête.
- De informatie is uitsluitend bestemd voor informatieoverdracht aan de lezer en pretendeert niet compleet en/of volledig te zijn.
- Op alle dienstverlening door Kruger zijn onze algemene voorwaarden van toepassing. Deze voorwaarden zijn gedeponneerd bij de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 54151961.
- Kruger aanvaardt geen aansprakelijkheid voor de gevolgen van besluiten die worden genomen na kennisname van deze samenvatting.

Contactpersonen

- Guido Naafs, gnaafs@kruger.eu, Pim Arent, parent@kruger.eu en Kees Lieve, clieve@kruger.eu

Kruger

t. +31 (0)10 21 21 922
f. +31 (0)10 21 22 409

e. office@kruger.eu
w. kruger.eu

Postadres: Postbus 8677
3009 AR Rotterdam

Adres: Steupelstraat 50
3065 JE Rotterdam
